

ALIMPIE IGNEA

Amintiri de la o nuntă¹

S-a întâmplat în anul 1953, pe când nunțile de la Bozovici încă se mai desfășurau în mod tradițional. Aveam vreo 6 ani și am participat la o nuntă în calitate de persoană foarte importantă; eram nașul cel mic, deci oarecum situat în prim-planul evenimentului. Desigur, nu am putut să rețin totul, să înțeleg ceea ce se întâmpla, ci doar lucrurile care m-au frapat, m-au impresionat, așa că o să completez materialul și cu alte detalii mai deosebite pe care le-am aflat ulterior.

În săptămâna dinaintea nunții, într-o atmosferă de veselie, două *căruțe*², una cu viitorul mire și *jiuni*³, cealaltă, cu viitoarea *govie*⁴ și fetele mari, au ocolit satul și și-au cheamat invitații la nuntă: rude, prieteni, persoane apropiate.

Duminică dimineața, o formațiune cu stegarul în frunte (cu steagul tricolor împodobit cu iederă, dar rotit cu 90 de grade, astfel încât toate culorile sunt prinse la lance) și cele 2 stegărițe (fetele care duceau lumânările nașilor), mirele, împreună cu câțiva jiuni și evident, nelipsita *muzăcă*⁵ - și în cazul nostru, cel mai bun taraf din Valea Almăjului de atunci, cel a lui Emil (Vlădia) de la Rudăria - au venit la casa noastră, a nașului - maestrul de ceremonii la desfășurarea evenimentului. Pe mine m-au îmbrăcat frumos, în haine de sărbătoare și probabil mi-au dat și o *ploscă*⁶ mică, deoarece naș fără ploscă nu se poate!

Formațiunea, completată cu nașii, am mers la casa mirelui, de unde s-a format „șirul” de perechi cu care ne-am deplasat la casa goviei. Acest șir avea în față stegarul cu cele două stegărițe, urmați de *cumnatul de mână*⁷, cumnata de mână și mire, apoi restul nuntașilor în ordinea gradului de rubedenie sau de prietenie, ultimul din convoi fiind nașul, însoțit bineînțeles de muzică. (După primul război mondial au fost foarte multe nunți și cea mai complicată problemă în Almăj era atunci să găsești muzicanți; bunicul povestea că la o nuntă, aveau un singur lăutar, iar nașul se oprea din când în când și, cu plosca în mână, cu un gest larg, striga: „Toată muzăca să vină după mine!”).

Ajungând la casa goviei, șirul s-a răspândit, așa că în fața porții miresei a ajuns nașul cu suita lui. În această postură am fost și eu; conform obiceiului, nașul a spus celor care baricadau poarta, că el este cu o ceată de vânători care au pornit pe urmele unei căprioare

¹ vezi și <http://www.taraalmajului.ro/monografii/64-tara-almajului-cercetari-monografice>.

² căruță - caleașcă.

³ jiune - tânăr, fecior.

⁴ govie - mireasă.

⁵ muzăcă - formație muzicală.

⁶ ploscă - vas din lemn de formă rotundă și turtită, ornamentat, cu cureaua și la nuntă, împodobită cu iederă.

⁷ cumnatul de mână - cumătru, gevar, are ca semn distinctiv o eșarfă purtată în diagonală.

și copoii au indicat că acolo ar fi intrat ... Din acel moment nu m-a mai interesat nici o nuntă. Singura mea dorință era să văd căprioara!

După lungi deliberări suntem lăsați să intrăm înăuntru și am fost puși, într-o cameră, la o masă frontală. Evident că la mesele laterale mai erau și alți nuntași (nu mai țin minte dacă erau și femei, dar mi s-a povestit că înainte, la nunți, la masă stăteau doar bărbații, singurele excepții fiind mireasa și nașa, celelalte femei stând într-o cameră alăturată unde primeau de mâncare doar mălai și măruntaie).

Dârzari, 1947; foto: colecția Alimpie Ignea

După o scurtă pauză protocolară, nașul cere să se aducă govia; a fost adusă o babă „bătrână”, gârbovită, cu o traistă în spate și care se sprijinea de un băț, la care nașul a protestat că: „asta nu-i govia noastră, asta o fi fost vreodată, ea și-o trăit traiul, și-o mâncat mălaiul și s-o aducă pe cea adevărată”. Este adusă de această dată o fetiță, reacția nașului fiind că: „fetița să crească mare, sănătoasă, cuminte și frumoasă și că o să-i vină și ei rândul, dar mai trebuie să aștepte!”. Am fost foarte atent la cele două prezentări și mă gândeam: „cât de zăpăciți sunt toți cei de acolo că nici unul nu mai știe care este govia!” (eu apucasem să o văd mai înainte). În final, a fost adusă mireasa cea adevărată, după care s-a format din nou șirul - de data aceasta, după stegar fiind cumnatul de mână cu govia, urmat de mire cu cumnata de mână, și s-a pornit spre biserică.

Nevastă; foto: colecția Alimpie Ignea

Evident că de-a lungul drumului, de la casa miresei și până la biserică, nașul și cumnatul de mână, posesori ai ploștilor, dar și alți nuntași care erau „dotati” cu câte o *uiagă*⁸, îmbiau la o „gură de răchie” pe spectatorii care admirau alaiul.

După terminarea ceremoniei din biserică, s-a făcut o horă mare la care au participat toți nuntașii. Prima zi de nuntă, este singura dată când o femeie - mireasa - conduce hora sau brâul, în rest, este privilegiul bărbaților. De regulă, ordinea în horă este stabilită riguros; după miri, nașii, cumnatul de mână, părinții mirilor, ceilalți nuntași după gradul de rudenie sau prietenie și obligatoriu, la sfârșit, stegarul cu steagul în mână! Horele pot fi date de pomană la rudele decedate, apropiate mirilor; în acest caz, mireasa, cineva de la mijlocul horei și stegarul primesc o lumânare învelită într-un prosop. La un moment dat, se întrerupe muzica, iar unul dintre muzicanți spune că „hoara asta să-i fie de pomană lui ...”, după care se cântă un fragment dintr-o doină (un cântec „dă jăle”). În acest timp, prin horă circulă o sticlă de răchie pentru degustare, după care dansul repornește ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

După horă, șirul s-a refăcut și s-a mers la casa goviei, singura diferență fiind că după stegar era, de data aceasta, mirele cu mireasa.

La casa miresei s-a mai făcut o horă și câteva „jocuri”, apoi a început petrecerea cu mâncare, băutură, cântec, joc și voie bună. Seara, invitații miresei au adus daruri, în bani, obiecte casnice, dar și coșuri cu torturi și prăjituri, care au fost prezentate nașului într-un mod vesel, de regulă cu ironii, cu formula: „Bună sara, domnule naș. Să aveți voie bună! Ia uitați-vă cu șe *șinstă*⁹ frumoasă să arată în fața dumneavoastră, cum bine viegieț, cutare... bun priecin al găjgii. Lasă-l că are dă unge, că dă când fașe ...(sau alte caracterizări glumețe privind proveniența bunurilor). Mulțam, mulțam și bogdaprost!”

A doua zi, nunta s-a ținut la casa mirelui, iar govია s-a îmbrăcat ca nevestă (fără voal și legată cu *cârpa*¹⁰ la spate). Ceremonia începea cu adusul *dârzelor*¹¹ de către „dârzarii” proveniți din invitații miresei, unul dintre ei fiind căpitanul acestora - *stârșeală* sau *ober-dârzarul*¹². Dârzele constau într-un mobilier format dintr-un pat, masă și un *orman*¹³, împreună cu o serie de accesorii: *strojac*¹⁴, *strani*¹⁵, *perini*¹⁶, *măsaie*¹⁷, *procoviți*¹⁸, toate acestea într-un car tras de boi, dar și aduse de dârzari pe cârje sau de dârzărițe, în brațe.

Dârzarii au fost primiți în casa mirelui și împreună cu invitații mirelui au reluat

⁸ uiagă - butelie din sticlă, clondir.

⁹ șinstă - dar.

¹⁰ cârpă - batic.

¹¹ dârză - zestre.

¹² stârșeală sau ober-dârzarul - șeful dârzarilor care avea o traistă în care se punea o felie de brânză și o coastă de porc afumată.

¹³ orman - dulap.

¹⁴ strojac - saltea (umplută cu pănuși de porumb).

¹⁵ strani - țesătură groasă din lână ce ținea loc de pătură, plapumă, cergă.

¹⁶ perină - pernă.

¹⁷ māsai - cearșaf împodobit cu o dantelă, față de masă.

¹⁸ procoviță - cuvertură.

cheful. Între timp, mirele și mireasa făceau o plimbare prin sat cu o căruță cu caii cu clopote, frumos împodobiți, însoțiți și de un muzicant care da de știre și crea și fondul sonor pentru privitori.

O problemă importantă era legată de steag; el trebuia pus undeva pe acoperiș, atât la casa miresei, cât și la casa mirelui și trebuia să fie bine păzit de stegar. Jiunii însă erau inventivi și prin diverse tertipuri, furau steagul, iar săracul stegar, pentru a-l redobândi, trebuia să execute o serie de pedepse (*băjiocuri*¹⁹), care de care mai năstrușnice ca, de exemplu: „să aducă apă cu ciurul și să umple o găleată, să vină de la râu cu un pește în gură, să cosească pe marginea drumului, să adune pietre cu furca, cu grebla, să măture gunoaiele, să ascuță coasa cu un băț, având în loc de *cioc*²⁰, o vadră cu var în care se muia *cucea*²¹, toate acestea provocând hazul spectatorilor.

Seara, la masă, s-a strigat din nou „șinsta”, de data aceasta pentru invitații mirelui, după care, printre altele, au fost înmânate și niște cadouri („dă băjiocură”, simbolice sau ironice), de către invitații miresei - cuscrilor (invitații mirelui). Cel care dădea cadoul era răsplătit cu un *țucat*²², însă dacă greșea „adrisantul” (și se greșea cam des!), trebuia să dea *țucatul* înapoi. Ce mi-a atras atenția, a fost un cadou imens, având dimensiunea comparabilă cu a mea, care a fost oferit uneia dintre invitatele mirelui, drept care eram foarte curios să aflu ce se găsește înăuntru. Cadoul era împachetat în ziare și ce-i drept, primitoarei i-a luat un timp destul de îndelungat ca să desfacă pachetul, în final, descoperind un *piț*²³!

Un alt moment care m-a impresionat în mod deosebit, a fost acela legat de un cântec interpretat de muzicantul de la *broancă*²⁴, un virtuos al instrumentului de altfel, numit Bocancea. Deoarece locuiam lângă *Țigănia dă la Geal*, nu aveam voie să folosesc cuvântul țigan! Mare mi-a fost mirarea când maestrul Bocancea, care, ce-i drept, era exagerat de „bronzat” (și cu care m-am împrietenit de îndată), a început să cânte următorul cântec:

Un țâgan avea o iapă
Și căra cu ea la șiapă,
Când a terminat cu șiapa,
Țâganul ș-a vândut iapa.

Un țâgan avea o mândză
Și căra cu ea la brândză,
Când a terminat cu brândza,
Țâganul ș-a vândut mânza.

¹⁹ băjiocură - aici, glumă răutăcioasă.

²⁰ cioc - teaca pentru cute, recipient din metal cu puțină apă în care se puneau cucea.

²¹ cuce - gresie pentru ascuțit coasa.

²² țucat - sărut.

²³ piț - păpușă mică, lungă de circa 5 cm.

²⁴ broancă - contrabas.

Alai de nuntă; foto: colecția Alimpie Ignea

Un țagan avea un cal
Și căra cu el la var,
Când a terminat cu varul,
Țaganul ș-a vândut calul.

Io-s țagan și mama-i șioară
Tata cântă pră vioară ...

La sfârșitul ospățului, nașul a comandat muzășii să cânte marșul care era semnalul că toată lumea trebuie să plece acasă și evident, pleca și nașul, însoțit de muzăcă până la casa lui. Uneori, acesta mai trecea prin *morțarie*²⁵ cu muzăca, ca să împărtășească și celor trecuți în neființă, bucuria zilelor petrecute la nuntă ...

Mai țin minte că, în duminica următoare nunții, se participa la o masă festivă organizată la cumnatul de mână, masă numită „ouăle clocite”, dar nu am înțeles semnificația evenimentului.

²⁵ morțarie - cimitir.